

## บทที่ 4

# การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อ ในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรก

ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรม ของชาวมอญเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนเอกลักษณ์ และแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นเสมือน กราะคุ้มกันชุมชนให้แข็งแรงและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ในภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชนที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็งจึงสามารถดำรงอยู่ได้ ดังนั้นการสร้างสามัคคีและความ แข็งแกร่งร่วมมือร่วมใจกันเป็นหนึ่งเดียวจึงจะทำให้สามารถรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชน ไว้ให้สืบต่อ

อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าวัฒนธรรมและประเพณีรวมถึงความเชื่อบางอย่างที่มีมา แต่โบราณ ไม่สอดคล้องต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ทำให้ไม่อาจปฏิบัติได้ในวิถีชีวิตปัจจุบัน นอกจากการปรับวัฒนธรรมบางอย่างให้เข้ากับกาลสมัยเพื่อให้สามารถดำรงวัฒนธรรมให้สืบต่อไป ได้ ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรก ของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ รวมถึงจะวิเคราะห์สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดย จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็ก
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็ก

### 1. การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็ก

จากการศึกษาวิจัยเรื่องประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรกของชาวมอญ ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่นั้น ผู้วิจัยพบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลายประการ ในบทนี้จะนำเสนอ เฉพาะประเพณีและความเชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น หากประเพณีและความเชื่อที่ชาวมอญ ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ยังยึดถือปฏิบัติเหมือนในอดีต ผู้วิจัยจะไม่กล่าวถึง ซึ่งประเพณีและความเชื่อที่ เปลี่ยนแปลงมีดังนี้

## 1.1 การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครุฑ

ประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครุฑของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี มีขึ้นเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ตั้งครุฑ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 หัวข้อคือ 1) การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการตั้งครุฑ และ 2) การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครุฑ

**1.1.1 การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการตั้งครุฑ** ผู้วิจัยพบประเพณีที่มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1) *การนำมะพร้าวไว้บนหัวนอน* ในอดีตเมื่อหญิงชาวมอญทราบว่าตนเองตั้งครุฑ จะต้องนำมะพร้าวหางหนู 1 ลูก มาจัดตั้งเอาไว้บนหัวนอนของตนตั้งแต่วันแรกที่ทราบว่าตั้งครุฑจนกระทั่งคลอด แต่ในปัจจุบัน มีชาวมอญเพียงส่วนน้อยที่ยังปฏิบัติตามประเพณีนี้อยู่ โดยผู้ที่ยังปฏิบัติอยู่นั้นจะเป็นเฉพาะบ้านที่มีคนเฒ่า คนแก่ อยู่ด้วยเท่านั้น แต่หากครอบครัวใดไม่มีคนเฒ่า คนแก่อยู่ด้วย ก็จะไม่มีการปฏิบัติ จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของประเพณีนี้ เกิดจากการที่ชาวมอญแต่งงานกับคนกลุ่มชนอื่นที่ไม่ใช่ชาวมอญเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม เช่น เมื่อผู้ชายชาวมอญ แต่งงานกับหญิงต่างเชื้อชาติ และเมื่อหญิงต่างเชื้อชาติตั้งครุฑ การปฏิบัติตามประเพณีอาจมีการนำวัฒนธรรมของทั้ง 2 เชื้อชาติมาผสมกลมกลืนกัน จนทำให้ประเพณีดั้งเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง อีกสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง คือเมื่อจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น มีการแยกย้ายไปอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้มีอิสระในการดำรงชีวิตของตนเองเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า คนรุ่นใหม่ มองว่าประเพณีในการนำมะพร้าวมาไว้บนหัวนอนนั้นไม่เหมาะกับกาลสมัย และไม่ทราบเหตุผลของการปฏิบัติจึงเห็น得不สำคัญ เกิดการละเลยในการปฏิบัติ จึงทำให้ประเพณีการนำมะพร้าวมาไว้บนหัวนอนเปลี่ยนแปลงไป (ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณนพ สังข์ทอง และคณะ วันที่ 2 มิถุนายน 2552)

2) *การเตรียมการเรื่องหมอดำเยา* ในอดีตหญิงตั้งครุฑชาวมอญจะให้ความสำคัญกับหมอดำเยาอย่างมาก เมื่อทราบว่าตั้งครุฑแล้ว จะไปกราบไหว้หมอดำเยา เพื่อเป็นการแจ้งให้ทราบและจองไว้เป็นหมอดำเยาประจำตน เมื่อใกล้คลอดสามีจะมีหน้าที่ไปแจ้งล่วงหน้าแก่หมอดำเยาเพื่อให้เตรียมตัวมาทำคลอด และในระหว่างการคลอดบุตร หมอดำเยาจะเป็นผู้ดูแลเตรียมพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคลอดบุตร ตลอดจนกระทั่งมารดาหย่าไฟ ดังนั้นหญิงคลอดบุตรจึงมีการจัดขันข้าวเพื่อบูชาคุณหมอดำเยา หลังจากคลอดบุตรหรือหย่าไฟเรียบร้อยแล้ว แต่ในปัจจุบันชาวมอญไม่มีการคลอดบุตรโดยใช้หมอดำเยา แต่จะเป็นการคลอดบุตรโดยแพทย์แผนปัจจุบันที่

โรงพยาบาล ทำให้ไม่มีการสืบต่ออาชีพหมอดำแย และจากการศึกษา ผู้วิจัยไม่พบผู้ที่ทำอาชีพหมอดำแยในชุมชนหมู่บ้านบางกระดี ทำให้ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับหมอดำแยยกเลิกไป

3) *การทำพิธีเสียบบาล* ในอดีต เมื่อหญิงสาวมอญทราบว่าจะตนเองตั้งครรภ์ จะต้องทำพิธีเสียบบาลเป็นรายเดือนไปจนกว่าจะครบไตรมาส ชาวมอญเชื่อว่าจะเป็นการป้องกันไม่ให้ผีมาทำอันตรายต่อครรภ์ โดยแต่ละเดือนจะต้องทำกระทงด้วยกาบกล้วยรูปสี่เหลี่ยม กั้นกระทงปูด้วยใบไม้ เอาแป้งมาปั้นเป็นรูปต่าง ๆ แล้วใส่ลงไป ในกระทง รวมทั้งขนมต่าง ๆ ชนิด โดยในแต่ละเดือนจะต้องเปลี่ยนของที่บรรจุในกระทง เช่น ใบไม้ รูปปั้น ชนิดของขนมไปแต่ละเดือน แล้วเอาไปตั้งไว้นอกบ้านทุกเดือนจนกว่าจะครบกำหนดคลอด

แต่ในปัจจุบัน เมื่อหญิงสาวมอญทราบว่าจะตนเองตั้งครรภ์ จะทำพิธีเสียบบาลเพียงครั้งเดียว แต่การจัดสิ่งของต่างๆ ในกระทง และวิธีดำเนินการต่าง ๆ ยังปฏิบัติเช่นเดิม ซึ่งจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการปรับให้สะดวกและเหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มีเวลาน้อยเนื่องจากต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน บางครั้งการทำพิธีกรรมบางอย่างจะยังอิงประเพณีดั้งเดิมอยู่ แต่ปรับเพียงเล็กน้อยให้เข้ากับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

4) *การดูแลรักษาครรภ์* ในอดีตหญิงตั้งครรภ์ชาวมอญจะมีวิธีดูแลรักษาครรภ์โดยการทาขมิ้นทั่วตัวและที่ครรภ์เป็นประจำ จนกว่าจะถึงวันคลอดบุตร เพื่อป้องกันหน้าท้องลายหลังคลอดบุตร และการทานยาบำรุงครรภ์ ได้แก่ ดอกบัวหลวงและบัวเผื่อน เปลือกหอย แก่นมะขาง นำมาบดให้ละเอียด ผสมกับนมวัวรับประทาน เพื่อเสริมสร้างกระดูกมารดา และทารกให้แข็งแรง

แต่ในปัจจุบัน หญิงตั้งครรภ์ชาวมอญไม่นิยมทาขมิ้นที่ผิว เพราะการทาขมิ้นจะทำให้คนทั่วไปมองชาวมอญแตกต่างไปจากคนอื่น ซึ่งชาวมอญต้องการให้คนไทยให้การยอมรับและไม่มองคนไทยเชื้อสายมอญแตกต่างจากคนไทย อีกทั้งการเตรียมขมิ้นสำหรับทาผิวมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ไม่สะดวกและไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน

ส่วนเรื่องการทานยาบำรุงครรภ์ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ในปัจจุบันเมื่อฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลแล้ว จะได้รับยาบำรุงครรภ์มารับประทาน ซึ่งสะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัย จึงทำให้ไม่นิยมทานยาบำรุงครรภ์แบบแผนโบราณ ซึ่งมีการเตรียมการยุ่งยากและไม่เอื้อต่อวิถีชีวิตในปัจจุบัน

## 1.2 การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตร

ชาวมอญมีการปฏิบัติตามประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้หญิงคลอดบุตรผ่านพ้นช่วงที่ชาวมอญเชื่อว่าเป็นอันตรายสำหรับชีวิต

มารดาและทารก ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 หัวข้อคือ 1) การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการคลอดบุตร และ 2) การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตร

### 1.2.1 การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการคลอดบุตร

ในอดีตชาวมอญจะมีประเพณีในการปฏิบัติเกี่ยวกับการคลอดบุตร เพราะเชื่อว่าการปฏิบัติตามประเพณีจะทำให้การคลอดบุตรปลอดภัย ซึ่งจากการศึกษามีประเพณีการปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1) *ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับหมอดำแย* ในอดีตเมื่อหญิงตั้งครรภ์เจ็บท้องคลอด จะเชิญหมอดำแยประจำตนมาทำคลอด รวมทั้งเชิญญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิงมาช่วยจัดเตรียมสิ่งของในการคลอด โดยหมอดำแยจะเป็นผู้ทำคลอด ตลอดจนดูแล มารดาและทารกแรกคลอดจนกระทั่งการคลอดบุตรผ่านพ้นไปอย่างปลอดภัย อีกทั้งยังบันทึกเวลาตกฟากของทารก ทำการตัดสายสะดือ(สายรก) อาบน้ำทารกแรกคลอด ดูแลฝังรกหรือฝังสายสะดือของทารกตามประเพณีและความเชื่อของชาวมอญ และยังเป็นผู้เตรียมการเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ไฟของมารดาหลังคลอดบุตร นอกจากนี้แล้วยังช่วยดูแลเรื่องการรับประทานอาหารของหญิงอยู่ไฟ จนครบจำนวนวันอยู่ไฟตามกำหนด ตลอดจนทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการทำพิธีการหย่าไฟ

แต่ในปัจจุบันการคลอดบุตรของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ เป็นการคลอดบุตรโดยการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งจะคลอดที่โรงพยาบาล ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า การคลอดบุตรโดยหมอดำแยแบบในอดีตไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่จึงยกเลิกการคลอดบุตรโดยหมอดำแยดังนั้นทำให้ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับหมอดำแยต้องยกเลิกไปด้วย จากการศึกษาในปัจจุบันผู้วิจัยไม่พบผู้ที่ทำหน้าที่หมอดำแยในชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ (ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณสมัย สังข์ทอง และคณะ วันที่ 2 มิถุนายน 2552)

2) *ประเพณีการอยู่ไฟ* หญิงชาวมอญหลังคลอดบุตรจะต้องอยู่ไฟจำนวนประมาณ 5 – 7 วัน ซึ่งชาวมอญมีความเชื่อว่าการอยู่ไฟจะเป็นการขับน้ำคาวปลา และทำให้ร่างกายสะอาด อีกทั้งทำให้หญิงหลังคลอดบุตรสุขภาพแข็งแรง การอยู่ไฟในอดีตจะมีการทำเตาไฟ และสามีมีการเตรียมพื้นสำหรับอยู่ไฟให้ภรรยา โดยจะเตรียมพื้นไว้ตั้งแต่ภรรยาตั้งครรภ์ครบ 7 เดือน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อม สำหรับการคลอดบุตร

ในปัจจุบันหญิงหลังคลอดบุตรชาวมอญ ยังให้ความสำคัญกับการอยู่ไฟ โดยหลังการคลอดบุตรที่โรงพยาบาลและกลับบ้านแล้ว ก็จะมีการอยู่ไฟตาม

ประเพณีปฏิบัติดั้งเดิม แต่มีข้อกำหนดของการแพทย์แผนปัจจุบันว่า การคลอดบุตรโดยวิธีธรรมชาติสามารถอยู่ไฟได้ตามปกติ แต่หากการคลอดบุตรเป็นการคลอดโดยวิธีผ่าตัดคลอด แพทย์ทำคลอดจะแนะนำให้หญิงตั้งครรภ์รอให้แผลผ่าตัดแห้งสนิทเสียก่อน จึงจะอยู่ไฟได้ เพราะการอยู่ไฟสำหรับหญิงผ่าตัดคลอดจะเป็นอันตราย ซึ่งบางคนหากแผลผ่าตัดมีลักษณะที่จะแห้งยาก มีโอกาสอักเสบง่ายแพทย์ทำคลอดจะไม่แนะนำให้อยู่ไฟ จึงทำให้ประเพณีในการอยู่ไฟ มีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย เพื่อปรับให้สอดคล้องต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

### 1.2.2 การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตร

ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่มีความเชื่อเกี่ยวกับการคลอดบุตรที่เป็นข้อปฏิบัติในกรณีการคลอดบุตรโดยทั่วไป และความเชื่อที่เป็นข้อปฏิบัติในกรณีคลอดบุตรยากจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันชาวมอญยังมีการปฏิบัติตามความเชื่อที่เป็นข้อปฏิบัติในการคลอดบุตรอยู่ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับพรหมลิจิต ชาวมอญยังมีความเชื่อเรื่องพรหมลิจิตอยู่มาก มีการทำพิธีต้อนรับพระพรหม ความเชื่อในการอยู่ไฟหลังคลอดบุตร และความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการเยี่ยมหญิงอยู่ไฟ ซึ่งผู้วิจัยไม่พบการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อที่เป็นข้อปฏิบัติโดยทั่วไป

ส่วนความเชื่อที่เป็นข้อปฏิบัติในกรณีคลอดบุตรยากนั้น ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า การคลอดบุตรในอดีตชาวมอญเชื่อว่าเป็นช่วงที่เป็นอันตรายที่อาจถึงแก่ชีวิตได้ เนื่องจากการคลอดบุตรในสมัยนั้นจะมีหมอดำแยเป็นผู้ทำคลอดโดยวิธีธรรมชาติ ไม่มีอุปกรณ์ช่วยในการทำคลอด หากเด็กมีปัญหาไม่สามารถคลอดได้ ชาวมอญก็จะใช้วิธี หรือกลอุบายต่าง ๆ ที่ใช้กันมาตั้งแต่ในอดีต เพื่อช่วยให้การคลอดบุตรเป็นไปอย่างปลอดภัย เช่น การนำนมแม่มาดมมากองไว้บนศีรษะผู้คลอด การให้สามีลงไปอมน้ำได้แม่น้ำไว้ พอขึ้นจากน้ำให้กลั้วใจแล้วอมน้ำนั้นไปใส่ปากภรรยาที่กำลังเจ็บท้องคลอดดื่มเข้าไป หรือให้นำผ้าถุงของมารดาผู้คลอดไปซักน้ำ และนำน้ำที่ซักนั้นมาให้ผู้คลอดบุตรดื่ม ซึ่งชาวมอญเชื่อว่าวิธีต่าง ๆ นี้จะช่วยให้คลอดบุตรได้ง่าย แต่ในปัจจุบันความเชื่อเรื่องนี้มีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะไม่พบการคลอดบุตรโดยหมอดำแยอีก จึงทำให้ชาวมอญยกเลิกความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการคลอดบุตรยาก ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ ไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้เพราะคิดว่าเป็นความเชื่อที่ไม่เหมาะกับกาลสมัย และไม่พบข้อพิสูจน์ในการปฏิบัติ (ผู้ให้สัมภาษณ์ นางนภาพเพชร มอญคะ วันที่ 2 มิถุนายน 2552)

### 1.3 การเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก

ประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็กช่วงขวบปีแรกของชาวมอญ เป็นวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลในการวิเคราะห์

ออกเป็น 2 หัวข้อคือ 1) การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก และ 2) การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก

**1.3.1 การเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก** จากการศึกษาผู้วิจัยพบประเพณีในการเลี้ยงเด็กของชาวมอญนั้นในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

1) **การดูแลสายสะดือเด็ก** เมื่อคลอดทารกเรียบร้อยแล้ว ในอดีตชาวมอญจะมีการฝังสายสะดือของทารก ตามประเพณีและความเชื่อของชาวมอญ เรียกว่าการฝังรกแรกเกิด โดยจะมีการฝังรกแรกเกิดตามทิศที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่เด็ก ซึ่งชาวมอญเชื่อว่าการนำรกเด็กไปฝังนั้น จะทำให้เด็กเมื่อเติบโตขึ้นแล้วไม่มีลมรกรากของตนเอง และไม่ห่างไกลพ่อแม่ แต่ในปัจจุบันแพทย์ที่ทำการคลอดจะเป็นผู้ตัดสายสะดือเด็กตั้งแต่นในห้องทำคลอด จะเหลือเพียงสะดือเด็กบางส่วนที่จะกลับมาหูดที่บ้าน ซึ่งชาวมอญก็นิยมเก็บสะดือบางส่วนที่หูดออกมาไว้เป็นที่ระลึกให้เด็กดูเมื่อเด็กเจริญวัยขึ้น ทำให้ประเพณีในการฝังรกแรกเกิดตามทิศที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นสิริมงคล และเพื่อให้เด็กไม่มีลมรกรากของตนเอง ได้ยกเลิกการปฏิบัติไปตามยุคสมัย เพื่อให้เหมาะสมวิถีชีวิตในปัจจุบัน

2) **การเจาะหูเด็ก** ในอดีตเมื่อคลอดทารกแล้ว ชาวมอญจะนิยมให้มีการเจาะหูเด็กในวันแรกคลอดเพราะเชื่อว่าทารกแรกคลอดจะไม่เจ็บมาก โดยหมอด่าแยหรือคนเฒ่าคนแก่ ที่เป็นที่เคารพนับถือ จะเป็นผู้เจาะให้ ซึ่งชาวมอญจะเจาะหูให้ทั้งเด็กชาย และเด็กหญิง ส่วนเด็กชายจะเจาะที่หูด้านซ้าย เพราะเชื่อว่าจะเป็นการป้องกันผี หรือแม่ชื้อ นำตัวเด็กไป เพราะผีแม่ชื้อเป็นเพศหญิงจึงรักใคร่เด็กชาย เมื่อเห็นเด็กเจาะหูจะทำให้ผีแม่ชื้อเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเด็กหญิงก็จะไม่นำตัวไป ในปัจจุบัน ชาวมอญยังนิยมให้เด็กเจาะหูอยู่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยคือชาวมอญจะคว้านถูกษ์งามยามตีวันอื่นเจาะหูให้เด็ก โดยวันที่ชาวมอญถือว่าเป็นวันดีคือวันที่มีคนแต่งงาน เพราะชาวมอญเชื่อวันที่คนแต่งงานกันนั้น เป็นวันสิริมงคล ได้ถูกฤษ์งามยามตีมาแล้ว จะทำการใดก็ได้เพื่อให้เกิดสิริมงคล ชาวมอญจึงนิยมใช้วันแต่งงานนี้ในการเจาะหูเด็ก

**1.3.2 การเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็ก** ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่มีความเชื่อในการเลี้ยงเด็กเพื่อให้เด็กมีความปลอดภัยและสุขภาพแข็งแรง แต่ความเชื่อบางประการ มีการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้

1) **การตั้งชื่อทารก** ในอดีตชาวมอญนิยมตั้งชื่อลูกที่เรียกเล่น ๆ ให้นำเกลียด เช่น ไอ้หมา ไอ้ตุ๊ด ไอ้ควาย เพื่อป้องกันไม่ให้ผีนำตัวเด็กไป เนื่องจากชาวมอญเชื่อวเด็กคนใดหน้าตาสวยงาม น่ารัก ผีหรือแม่ชื้อก็จะนำตัวเด็กไป ดังนั้น ชาวมอญจึงตั้งชื่อเด็กให้ นำเกลียด เมื่อผีหรือแม่ชื้อได้ยินชื่อนำเกลียดจะได้ไม่นำตัวเด็กไป

ในปัจจุบัน จากการศึกษา ผู้วิจัยไม่พบความเชื่อในการตั้งชื่อ ที่น่าเกลียดให้ทารกในชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่อีก และพบว่าชาวมอญนิยมตั้งชื่อเด็กให้น่ารัก ตามสมัยนิยมกันแล้ว ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงน่าจะเกิดจาก ชาวมอญได้รับการศึกษาที่มากขึ้น มีความคิดว่าความเชื่อดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่จริง และอายุที่จะตั้งชื่อลูกให้น่าเกลียด รวมทั้งเกรงว่าเด็กจะถูกล้อเลียนจากเพื่อน ๆ ด้วย จึงได้ยกเลิกการปฏิบัติตามความเชื่อในข้อนี้ไป (ผู้ให้สัมภาษณ์ นางนภาพเพชร มอญคะ วันที่ 2 มิถุนายน 2552)

2) *การรักษาการเจ็บป่วย* ในอดีตหากเด็กเจ็บป่วย ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่จะมีการรักษาแบบแผนโบราณ เช่น การรักษาฝีดาษที่ลิ้นเด็ก เนื่องจากทารกมักเป็นฝีดาษที่ลิ้นที่เกิดจากการดื่มนม หากปล่อยไว้ ลิ้นเด็กจะเป็นแผลได้ ชาวมอญจึงนิยมนำผ้าอ้อมชุบปีสสาวะของเด็กแล้วนำมาควาดป้ายที่ลิ้นเด็ก โดยเกิดจากความเชื่อว่าจะทำให้ฝีดาษที่ลิ้นหายได้ และถ้าเด็กมีอาการร้องไห้โดยไม่ทราบสาเหตุ ชาวมอญก็จะให้คนเฒ่า คนแก่ที่มีความน่าเชื่อถือในเรื่องคาถาอาคม ช่วยเป่าขม่อม พร้อมกับท่องคาถาของชาวมอญ นอกจากนี้ถ้าเด็กมีอาการไอ ก็จะพาเด็กไปกวาดยา โดยจะมีการท่องคาถาของชาวมอญและก็น้ำขี้ของหมอป้ายยาแล้วกวาดเข้าไปที่คอเด็ก รวมทั้งถ้าเด็กมีอาการเป็นไข้หรือท้องเสีย ชาวมอญในอดีตจะเชื่อกันว่าเป็นเพราะเด็กยัดตัว หรือฟันขึ้น ซึ่งจะหายได้เองโดยไม่ต้องรักษา แต่ถ้ามีอาการมากขึ้นก็จะใช้สมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่นมาต้มให้รับประทาน

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันหากเด็กเจ็บป่วย ที่มีอาการไม่มาก ก็จะให้ทานยาแผนปัจจุบัน และหากมีอาการมาก จะพาไปรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังพบว่าเมื่อเด็กเกิดฝีดาษที่ลิ้นจะใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดที่ลิ้นเด็ก หรือใช้น้ำยาล้างปากเด็กที่ได้รับจากแพทย์แผนปัจจุบันเช็ดลิ้นแทน จะไม่นิยมใช้ผ้าอ้อมชุบปีสสาวะเด็กนำมาควาดป้ายที่ลิ้นเหมือนในอดีต และในกรณีที่เด็กร้องไห้โดยไม่ทราบสาเหตุ ในปัจจุบันไม่มีการให้คนเฒ่า คนแก่ ท่องคาถามอญและเป่าขม่อม แต่บิดา มารดาจะพาเด็กไปพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยสาเหตุ และรักษาตามอาการ ส่วนการรักษาอาการไอของเด็กในปัจจุบัน ไม่นิยมการกวาดยาเหมือนในอดีต แต่จะพาไปพบแพทย์ หรือหากอาการไอไม่มาก ก็จะซื้อยาแผนปัจจุบันมาให้เด็กรับประทานแทน ส่วนความเชื่อในเรื่องของเด็กป่วย เพราะยัดตัว หรือเปลี่ยนอริยาบถนั้น ชาวมอญยังมีความเชื่อในเรื่องนี้อยู่บ้าง แต่ก็รักษาอาการป่วยของเด็กด้วยวิธีการแพทย์แผนปัจจุบันแทนการรักษาด้วยสมุนไพร

ผู้วิจัยพบว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่เกิดจากชาวมอญได้รับการศึกษามากขึ้น และการสื่อสารเข้าถึงชุมชน ทำให้มีความรู้ในเรื่องของการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยไม่พบคนเฒ่า คนแก่ ที่มีคาถาอาคมเป่ากระหม่อม หรือกวาดยา

เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของเด็ก และผู้ที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรต่าง ๆ ก็หายาก การพบแพทย์แผนปัจจุบันจึงสะดวก และเหมาะสม กับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ความเชื่อดั้งเดิมจึงยกเลิกไป

ประเพณี และความเชื่อในการเลี้ยงเด็กที่นอกเหนือที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ส่วนใหญ่ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ยังปฏิบัติเหมือนในอดีต ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงในข้างต้นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงส่วนน้อยของประเพณีและความเชื่อทั้งหมดที่ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ยังปฏิบัติอยู่ และถึงแม้ว่าการปฏิบัติจะครบถ้วนบ้าง หรือมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับวิถีชีวิตบ้าง ก็นับว่าชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่สามารถรักษาประเพณีของตนได้อย่างดี

## 2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีและความเชื่อในการเลี้ยงเด็ก

แม้ว่าชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ จะพยายามธำรงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ก็ตาม แต่ก็ยังพบการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากสาเหตุ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ดังนี้

### 2.1 ปัจจัยภายในชุมชน

ปัจจัยภายในชุมชนเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเกิดจากบุคคลในชุมชนและสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ 1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสมาชิกในชุมชน 2. การผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรม 3. การได้รับการศึกษา

#### 2.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสมาชิกในชุมชน

ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ตั้งอยู่สองฝั่งคลองสนามชัย มีสมาชิกในชุมชนประมาณ 5,000 คน จำนวนประมาณ 600 หลังคาเรือน จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยทราบถึงลักษณะการขยายตัว และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกดังนี้

1) การเปิดตัวของชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ จากการที่ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่มีการเปิดตัว บุคคลจากภายนอกสามารถเข้าถึงชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ได้ง่าย และด้วยความกลมกลืนทางด้านสังคม มีการเปิดโอกาสให้พบปะกับบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น สังคมเปิดกว้าง มีคนต่างถิ่นเข้าไปอาศัยในชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ ทำให้ภายในชุมชนไม่ได้มีเพียงแต่ชาวมอญดั้งเดิมอาศัยอยู่ในเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ทำให้มีประชาชนจากชุมชนอื่น ๆ หรือคนจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และต้องหาที่พักในละแวกใกล้เคียง

ซึ่งชาวมอญในชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ได้แบ่งพื้นที่บางส่วนของตนเองสร้างบ้านเช่าให้บุคคลภายนอกเข้ามาเช่าอาศัยอยู่ จากสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจากบุคคลภายนอก กล่าวคือ การที่บุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน ย่อมทำให้มีวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาในชุมชนด้วย จนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิม เกิดการเปลี่ยนแปลงไป

2) การขยายตัวของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ มีการขยายตัวของสมาชิกเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีการขยายครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่บางส่วนแยกจากครอบครัวไปอยู่ที่อื่น จากสาเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะการแยกครอบครัวไปอยู่ในสถานที่ใหม่ ถึงแม้จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียง แต่ก็ยังเป็นสังคมใหม่ที่แต่ละครอบครัวมาจากบุคคลหลายเชื้อชาติ จึงมีการดำรงวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป เมื่ออาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันนาน ๆ เข้า ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ จึงมีการผสมกลมกลืน และมีการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม จึงทำให้ประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป



ภาพที่ 4.1 หมู่บ้านที่สร้างเป็นที่อยู่อาศัย มีรั้วติดกับชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่

3) การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหลัก ในอดีตชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ จะมีอาชีพหลักในการทำป่าจาก ป่าฝืน แต่มาในปัจจุบันด้วยการขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้มีนักลงทุนเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อทำบ้านพักอาศัย ทำโรงงานอุตสาหกรรม ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่มีการจัดสรรที่ดินของตนเอง แบ่งขายให้กับนักลงทุน และเมื่อได้เงินจากการขายที่ดิน บางส่วนก็นำไปทำธุรกิจบ้านเช่า ให้บุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ ปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรม มีการยอมรับวัฒนธรรมอื่น นอกจากนี้อาชีพทำจาก ตัดฝืนในปัจจุบันไม่ค่อยมีให้เห็นมากนัก เมื่อชาวมอญมีรายได้จากการขายที่ดิน และมีรายได้จากการให้เช่าบ้าน จึงส่งบุตรหลานตนเองไปเรียนที่สถานศึกษาที่มีชื่อเสียงภายนอกชุมชน และเมื่อเรียนจบแล้วก็จะประกอบอาชีพภายนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีโอกาสได้พบปะกับบุคคลภายนอก มีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ มีการยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอก ดังนั้น การปฏิบัติตามประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของชาวมอญจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอก (ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณสมชาย อุ่มยีนง วันที่ 2 มิถุนายน 2552)



ภาพที่ 4.2 ชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ที่ประกอบอาชีพทำจาก

**2.1.2 การผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรม** คือการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง โดยมีการยอมรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาผสมผสาน ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุของการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ คือ ชาวมอญมีการแต่งงานกับคนกลุ่มอื่น โดยคนรุ่นใหม่สามารถเลือกคู่ครองได้ด้วยตัวเอง ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรม มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไป

### 2.1.3 การได้รับการศึกษา

ชาวมอญในปัจจุบันได้รับการศึกษามากขึ้น มีการส่งบุตรหลานออกไปเรียนสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงภายนอกชุมชน เมื่อเด็กได้รับการศึกษา ได้เรียนรู้โลกภายนอก และมีการยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า เด็กรุ่นใหม่ได้รับการศึกษา จนบางครั้งมองว่า ประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของชาวมอญเป็นเรื่องล้าสมัย และความเชื่อบางอย่างก็เป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ จึงละเลยที่จะปฏิบัติตาม เด็กรุ่นใหม่บางคนไม่มีความสนใจในการดำรงรักษาวัฒนธรรมของตนเอง และอายุที่จะบอกว่าตนเองเป็นชาวมอญ แต่อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มคนรุ่นใหม่ชาวมอญที่พยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้ ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในการร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้บุคคลภายนอกได้เข้าศึกษา จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ชาวมอญในชุมชนรู้สึกตื่นตัวในการร่วมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของตนเองให้เป็นที่รู้จัก และเพื่อความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

## 2.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน

ปัจจัยภายนอกชุมชนเป็นปัจจัยที่มาจากสังคมภายนอกมิใช่เกิดจากสมาชิกในชุมชนหรือสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนนี้ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัยดังนี้

### 2.2.1 การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ เป็นชุมชนมอญที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก จึงทำให้ชาวมอญในชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ประเพณีและความเชื่อบางประการจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เอื้อต่อวิถีชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ชุมชนหมู่บ้านบางกระดี่ มีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เช่นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการแต่งกายให้เข้าสมัย เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่าง มีการยอมรับวัฒนธรรมใหม่

ๆ มีการดำรงชีวิตตามค่านิยมสมัยใหม่บางประการ รวมทั้งมีอุปกรณ์การดำรงชีวิตที่เพิ่มความ สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

### 2.2.2 อิทธิพลจากสื่อสารมวลชน

การสื่อสารถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้านบางกระด้ง อิทธิพลของการสื่อสารในสมัยปัจจุบันนั้น เป็นปัจจัย หนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และการดำเนินชีวิต การ สื่อสารมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิต กล่าวคือ การสื่อสารทำให้ชาวบ้านในชุมชน หมู่บ้านบางกระด้งได้รับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวของภายนอกชุมชนจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ส่งผลให้ชาวมอญมีการปรับเปลี่ยนความเชื่อดั้งเดิมมาสู่ ความเชื่อที่ทันสมัยมากขึ้นเพื่อทำให้วิถีชีวิตของตนเองสอดคล้องกับวิถีชีวิตในสมัยปัจจุบัน

### 2.2.3 ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ของชาวมอญชุมชนหมู่บ้านบางกระด้งเปลี่ยนแปลงไป ชาวมอญสามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างสะดวกสบายจากอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึง ข่าวสาร หรือติดต่อกับบุคคลภายนอกชุมชนได้อย่างสะดวก จากอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ ที่มี ระบบทันสมัย ทำให้ชาวมอญมีค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาตนเองขึ้นเพื่อให้ก้าวทันโลก ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า ปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ในชุมชนหมู่บ้านบางกระด้ง นิยมใช้โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ๆ มีการใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอก มีการปรับตัวให้ทันสมัยเพื่อให้ เข้ากับโลกภายนอกมากขึ้น เช่นการแต่งกายของหนุ่มสาวชาวมอญที่เปลี่ยนแปลงไป การใช้ภาษา พูดที่ทันสมัย ทำให้การดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต (ผู้ให้ข้อมูล : คุณสมชาย อุ่มยีนยง วันที่ 2 มิถุนายน 2552)